

JEMEN

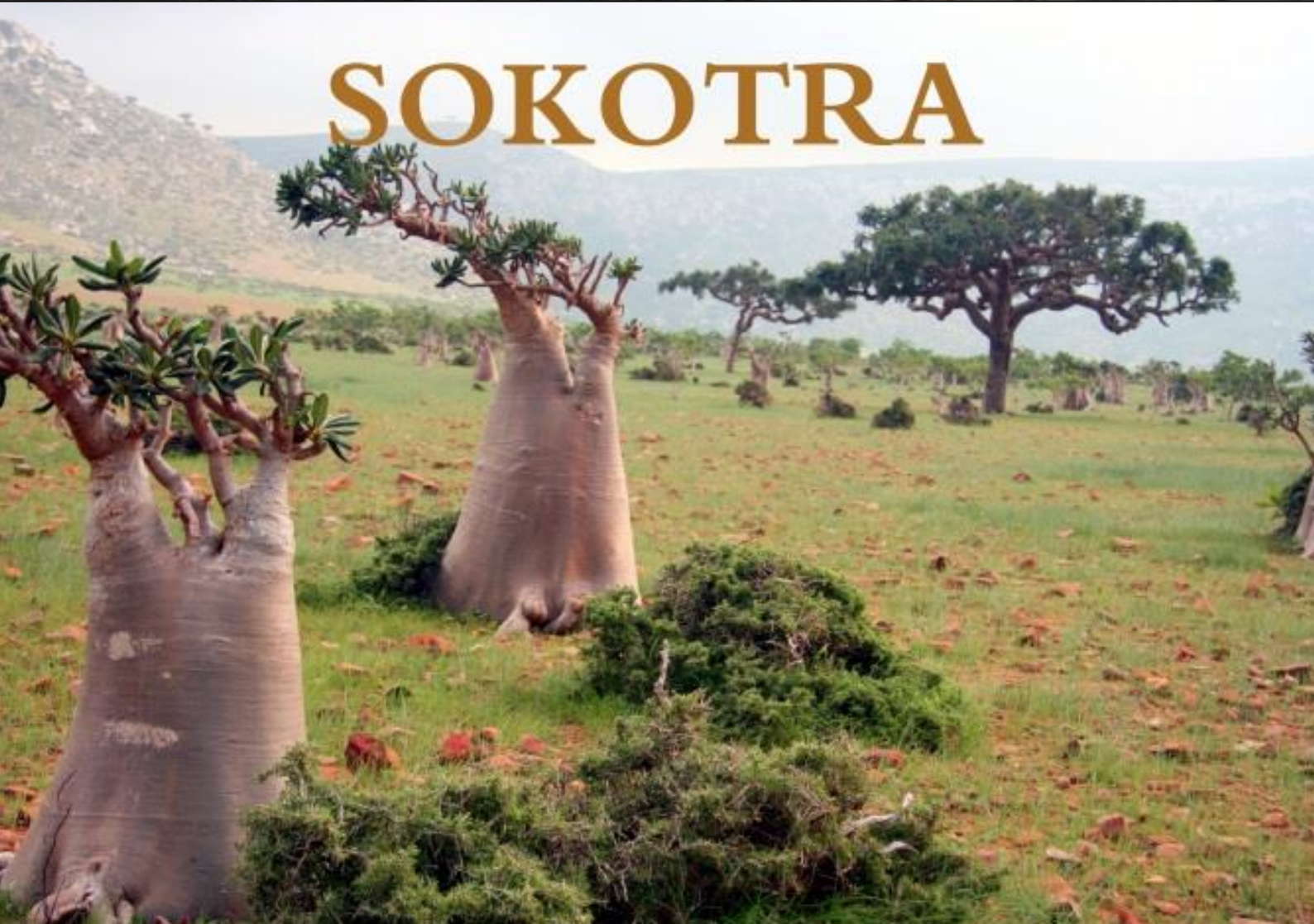

ERITREJA

SOKOTRA

JEMEN, ERITREJA in SOKOTRA

JEMEN

Na štirinajstdnevno potovanje smo se odpravili 11. novembra 2013.

Poglavitni cilj našega potovanja je temeljil na želji, da od blizu spoznamo naravo in ljudi v Eritreji in na Sokotri. Ker smo se en dan zadržali v Jemnu in si tam ogledali nekatere znamenitosti, je v skrajšani obliki najprej predstavljena ta dežela. Več o Jemnu pa sledi v prispevku, ki se nanaša na štiriindvajsetdnevno potovanje v letu 2007.

NARAVNE ZNAČILNOSTI

Zaradi zelo raznolikega površja se Jemen deli na več različnih pasov: priobalni pas je bolj puščavski, na severovzhodu je polpuščavsko območje, na zahodu se

razprostira okoli 200 km široko in do 3000 m visoko gorovje – jemensko višavje, na vzhodu pa je tako imenovana puščavska planota z velikimi vadiji. Del Jemna so tudi otoki, med katerimi je največji Sokotra. Priobalna puščavska ravnina dobi na leto do 50 mm padavin in Jemensko višavje 400–1000 mm, medtem ko je vzhodno polpuščavsko ozemlje skoraj brez padavin. Vzhodne planote so v geološki preteklosti prejele veliko padavin, zato so tu nastali veliki vadiji. Iz zgodovine je znano, da je Jemen eno izmed najstarejših naseljenih območij na svetu, saj so našli kamnita orodja iz stare kamene dobe (paleolitika),

starejša od 40.000 let. Zadnja tri tisočletja obstajajo tudi pisni viri.

OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODATKI

Ob popisu prebivalstva leta 2012 je v Jemnu na 527.970 km² površine živel 24,771.800 ljudi, poselitvena gostota pa je znašala 44,70 preb./km². V Sani, ki leži na nadmorski višini okoli 2100 m, je tedaj živel 1,937.451 prebivalcev. V Jemnu živi uradno okoli 100.000 beguncev iz Somalije, neuradno še več.

Po veroizpovedi je 60 % sunitskih muslimanov, 39 % šiitskih muslimanov – zaidov in 1 % šiitskih muslimanov – izmailcev, drugih veroizpovedi (judov, kristjanov, hindujcev) je zanemarljivo malo.

Jemen je v letu 2013 ustvaril 35,95 milijarde USD bruto domačega proizvoda, na prebivalca pa 1473 USD, kar ga uvršča med najrevnejše države sveta.

DRŽAVNA IN PLEMENSKA UREDITEV

Jemen je bil razglašen za republiko 22. maja 1990. Sana je od tedaj njegova politična prestolnica, Aden pa ekonomska.

Plemenska ureditev je temelj jemenske družbe. Plemen je na stotine in se združujejo v plemenske zveze. Najvplivnejša plemenska zveza je Hašid, ki zagotavlja voditeljski kader. Sicer pa so arabsko govoreči Jemenci še vedno močno povezani v tradicionalni plemenski sistem. Med etničnimi skupinami v družbi zasedajo najvišji položaj Zaidi.

TURIZEM

Zadnjih nekaj let postaja Jemen vse zanimivejši za turiste. Z gorami, puščavo in obalo ter z zgodovinskimi kraji – tudi pod Unescovo zaščito – je zelo atraktiven. Posebej sta zanimiva arhitektura in gradnja stavb, ki se od pokrajine do pokrajine razlikujeta. Da ne prihaja do ugrabitev tujih turistov, poteka potovanje po deželi pod strogo kontrolo policije, vojske ali beduinov. Na več krajih ti spremljajo turiste tudi osebno.

Opis potovanja po Jemnu sledi na strani 49

ERITREJA

Zakaj v Eritrejo, kjer so možnosti za turizem še v povojih, kjer ne bo udobja ter kjer so prisotni revščina, nemiri, zaostalost in nerazvitost? Prav takšne dežele dajejo možnost spoznavanja človeške bede in

veličine ter prizadevanja ljudi za preživetje in vsakdanji kruh. Pa tudi narava nas privabi s svojo neokrnjenostjo.

NARAVNE ZNAČILNOSTI NA KRATKO

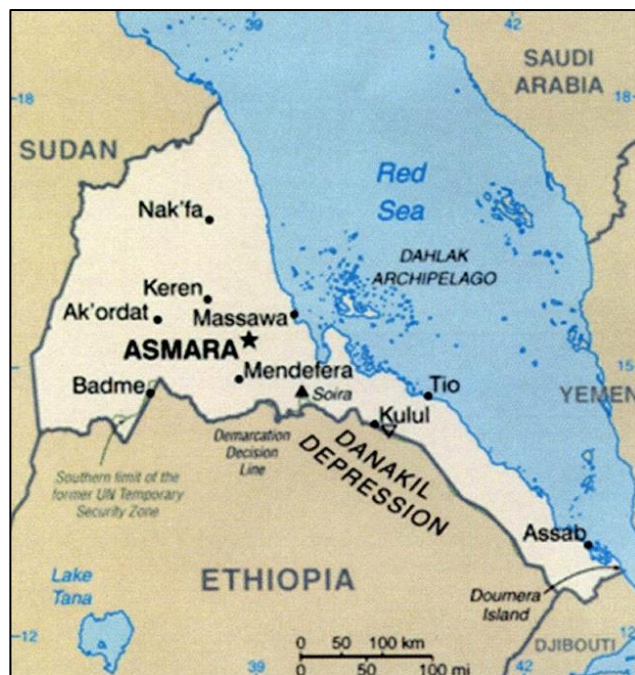
Eritreja je obmorska dežela, h kateri pripada arhipelag Dahlak, v katerem so 2 večja in 124 manjših otokov. Ima izjemno zanimivo naravo na obali Rdečega morja in v notranjosti – zgoraj nad 2000 m visoki planoti.

DRŽAVNA UREDITEV IN VOJNI SPOPADI

Njeni prebivalci imajo še vedno sklonjene glave po mučni tridesetletni državljanski vojni. Ko je bila po koncu vojne, 3. avgusta 1991, ustanovljena eritrejska vlada, se je ta z Etiopijo dogovorila za referendum o neodvisnosti. 24. maja 1993 se je na referendumu za neodvisnost od Etiopije izreklo 98,8 % volivcev, vendar zaradi totalne notranje oblastne diktature Eritreja ostaja ena izmed najbolj izoliranih držav na svetu. Pestijo pa jo tudi obmejne vojne: s Sudanom zaradi odkrite podpore nasprotnikom al Bashirjevega režima, z Jemnom zaradi otočja Haniš v Rdečem morju in z Etiopijo zaradi nedoločene meje – prav zaradi nje se je leta 1998 Eritreja zapletla v obmejno vojno z Etiopijo, zaradi katere je bilo v dveh letih na obeh straneh ubitih okoli 70.000 ljudi. Tudi ob koncu te vojne na državni meji ni miru. Še vedno se državi spopadata in obtožujeta druga drugo.

OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODATKI

Leta 2012 je v Eritreji na 121.320 km² površine živel 6,131.000 ljudi, poselitvena gostota pa je znašala 50,41 preb./km². V Asmari, glavnem mestu Eritreje, je dve

leti prej (2010) živel 649.707 prebivalcev, kar predstavlja nekaj več kot 10 % vsega prebivalstva Eritreje. Uradna jezika sta tigrajščina in arabščina.

Po veroizpovedi je 50 % muslimanov, 48 % kristjanov in 2 % drugih, neznanih veroizpovedi. Med muslimani so po etničnosti najbolj poznani Tigri (35 %), Afari (5 %), Sahi (3 %) in Bileni (3 %), med kristjani pa večinoma Tigreanci.

90 % prebivalstva Eritreje se ukvarja s kmetijstvom, naravnanim predvsem v samooskrbo. Zemlja, tudi obdelovalna, je državna lastnina, zato kmetov in pastirjev ni, obstajajo le kmečki delavci na zemlji, ki jo odmeri država. Ne samo kmetijstvo, tudi živinoreja je tu ekstenzivna. Srednjega sloja ni. Velik del prebivalstva je nepismen (ocenjujejo, da okoli 75 %), vmes pa so tudi zelo izobraženi. Zanimivo je bilo srečanje z enim izmed izobražencev, ki je z nami spregovoril o našem filozofu Žižku in točno citiral njegovo filozofsko razmišljanje.

Eritreja je v letu 2012 ustvarila 3092 milijonov USD bruto domačega proizvoda, na prebivalca pa 504,32 USD, kar jo uvršča med najrevnejše države sveta.

Opis potovanja po Eritreji sledi na strani 50

SOKOTRA

afriškega roga je oddaljena 380 km, od arabskega polotoka oziroma Jemna, h kateremu je upravno pripojena, pa 240 km. Je največji otok v arhipelagu štirih otokov v Adenskem zalivu. Meri 3625 km². Drugi trije otoki, ki so bistveno manjši, so Abd al Kuri, Sambah in Darsah.

BIOGEOGRAFSKE RAZNOLIKOSTI

Sokotro imenujejo zaradi njene biogeografske raznolikosti rajski otok. Zaradi dolgotrajne izolacije od preostalega dela sveta je tam ohranjeno izjemno veliko število endemičnih ekosistemov in vrst, ki so drugje izginile. Na otoku je 37 % od 825 rastlin, 90 % plazilcev in 95 % polžev, ki ne živijo nikjer drugje na svetu. To je dom 192 vrst ptic, 253 vrst koral, 730 vrst obalnih rib ter 300 vrst rakov in jastogov. Tod rasteta edinstvena aloja in zmajevno drevo z značilno dežnikasto obliko krošnje, v višino pa zraste do 10 m. Zanj je značilna rdeča smola, ki se uporablja v medicini ter kot barvilo, kadilo in olje za telo. Drevesni sok naj bi imel antiseptični učinek. Z njim so rane mazali že v času Rimljanov, omenjen pa je tudi v germanskem mitu o Siegfriedu.

V glavnem mestu Hadib živi 8500 prebivalcev, na celotnem otoku pa okoli 50.000. Poselitvena gostota znaša 13,79 preb./km², kar priča o izredno nizki poseljenosti. Po etnični pripadnosti prevladujejo Arabci in Soqotrisi, manjšinski pa so Somalci, Indijci in

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Sokotra spada k Jemnu, nahaja pa se v Indijskem oceanu. Od afriške celine se je odcepila pred približno šestimi milijoni let in je del parceline Gondvana. Od

Temnopolti Afričani, potomci različnih etničnih afriških skupin. Po verski pripadnosti povsem prevladujejo muslimani.

Danes se Sokotra počasi in kontrolirano odpira turizmu.

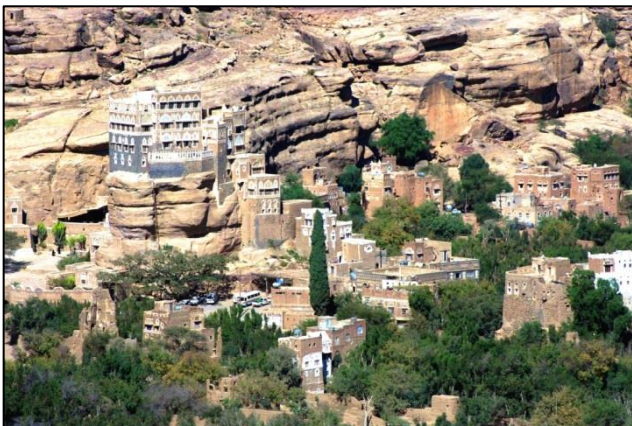
Opis potovanja po Sokotri sledi na strani 58

ODPRAVIMO SE NA POT

Z brniškega letališča smo v zamegljenem in hladnem vremenu poleteli proti Istanbulu, od tam pa v Sano, glavno mesto Jemna. Zaradi neugodnih vremenskih razmer je bil let z Brnika do Istanbula viharen – veliko tresenja in padcev v zračnem prostoru. A stewardese so nam s prijaznostjo in odlično postrežbo olajšale neudobje leta.

JEMEN

Od Istanbula do Sane, kjer smo pristali po dveh urah in pol vožnje, pa je bil let že umirjen. Po pristanku smo hitro uredili obmejne formalnosti in se z malim avtobusom odpeljali v središče oziroma stari del Sane, kjer smo se namestili v hotelu Burj Al Salam, ki je podoben hotelu iz filma Tisoč in ena noč.

Palača na skali imama Yahya

Hotel v Sani je edinstvena petnadstropna stavba, sezidana iz na soncu posušenega blata, v prelepi stari arhitekturi z detajli in dodatkom modernega sveta, kot so dvigalo in male kopalnice, ki naredijo hotel udoben in privlačen. Sobe, v katere so nas namestili, so romantične v svoji starosti in prijetne v udobnosti.

Čas spanja je bil prekratek za osnovno sprostitvev, ki bi omogočala svež pogled na okolico Sane. Spanje nam je še dodatno skrajšal zvočnik, ki je premočno poudaril ponavljajoče se dolgo muzejinsvo molitev.

V Jemnu je posamezni prebivalec v primerjavi z bruto domačim proizvodom desetkrat revnejši, kot smo v povprečju Slovenci, a videz mesta in založenost trgovin ne dajeta tega vtisa. Najbrž dobro deluje črni trg, ki ni viden v statistiki.

Sana je živahno mesto. Z Angelco sva opazila, da je manj vojakov in policistov, kot sva jih videla pred sed-

Zaježitveni bazen v Thuli

mimi leti med štiriindvajsetdnevni potovanjem po Jemnu. So pa bili nekateri predeli mesta zaprti za promet, ker so se pripravljali na demonstracije.

Ko smo zapustili Sano in se odpeljali proti vadiju Dharrar, smo videvali drevesa kat, katerih vršički so z bogatim amfetaminom priljubljeni »žvečilni«, zlasti za moške. Sicer pa je kat bolj socialna droga, saj pripomore k dobri volji. Na mnogih mestih imajo sobe za počitek in žvečenje, v katerih se zlasti popoldne in v zgodnjih večernih urah veselo družijo možakarji. Tudi ženske žvečijo kat, a to opravljajo doma, v svojem okolju.

V okolici Sane je veliko neobdelanih polj, ki so prazna, ker so slabo rodovitna, a če so namakana, lepo ozele-nijo. Le ovce se pasejo na opustelih poljih, kjer od daleč ni videti ničesar.

Na zunanjem robu Sane je veliko gradbišč. Pokrajina z betonom, ki uničuje nekdanjo skladnost med stavbami in pokrajino, ruši harmonijo.

Povsod v naseljih in ob njih raznaša veter raznobarvne polivinilaste vrečke, kar ustvarja nered in omadežuje naravo. Potreben bi bil dan »Očistimo Jemen«.

Zunaj Sane smo najprej obiskali hišo na skali, palačo

Pogled na mesto Shibam

Sana, glavno mesto Jemna

imama Yahya v Wadi Zahru, ki omogoči dober ogled stare imamove bivanjske palače iz sedemnajstega stoletja. Čas nam je dopuščal, da smo si ogledali še mesto Thula, kjer izstopa Kawkaban, obzidje iz šestnajstega stoletja, in nato Shibam, kjer smo bili deležni tradicionalnega jemenskega kosila – sedeli smo na blazinah ob mizicah z dobrotami.

Preostanek dneva in večer smo preživeli v starem delu mesta Sane, ki je pod zaščito Unesca. Prodajalne, pekarnice in delavnice ter celo kovačnice in mizarske delavnice so zelo majhne, nekatere merijo le 4 ali 6 m² – kako malo prostora potrebuje človek za ustvarjalno rokodelsko delo. Ljudje so na splošno zelo prijazni, nasmejani, ponujajo svoje izdelke in barantajo, med njimi je tudi kakšen berač, otroci pa prosijo za »čoklet« ali »bakšič«.

ERITREJA

Nekaj minut pred polnočjo smo odleteli z velikim letalom znamke Airbus iz Sane v Asmaro, glavno mesto Eritreje. V letalu, ki je priletelo iz Frankfurta, je bilo

Hotel Krystal, v katerem smo se namestili prvi dan po prihodu v Asmaro, glavno mesto Eritreje

izjemno veliko Eritrejcev. Pristanek na letališki stezi v Asmari je bil trd, a kolesa letala so se obdržala na svojih oseh. Potniki so imeli veliko prtljage; na letališču so se gnetli, nas, Slovence, pa so odrivali. Dobili smo nelagodni občutek o eritrejskih zdomcih, tudi zato, ker so naše obmejne formalnosti trajale skoraj dve uri, in to pozno v noč, preden so nas končno izpustili iz letališke stavbe v mesto Asmaro.

Šele ob 2.30 smo se namestili v novejšem hotelu Krystal. Sobe so bile čiste, voda v kopalnicah topla, na mizicah so nas čakale banane in jabolka. Po kratkem počitku smo dobili v hotelski restavraciji prve izkušnje s hitrostjo postrežbe. Od naročila zajtrka do postrežbe je minilo več kot pol ure, na koncu pa smo morali s podpisom potrditi, kar smo zaužili (sok, jajčna omleta, kruh, kava).

Mesto Asmara ima okoli 600.000 prebivalcev, leži pa na nadmorski višini 2300 m. Pravijo mu tudi Piccolo

Kinoprojektor iz leta 1895 ponazarja bogato preteklost Eritreje

Roma (mali Rim). V kolonialnih časih so ga zgradili Italijani v slogu ART DECO – z vso infrastrukturo. V dvajsetih in tridesetih letih dvajsetega stoletja naj bi ga gradili brez finančnih omejitev. Stavbe so za tisti čas razkošne, imajo veliko stekla in balkonov, ulice so široke. Italijanski arhitekti so si dali duška (okrogla okna, stavba v obliki radijskega aparata, letala, stadion, kavarnice, banka itd.). Še leta 1940 je živelo v Asmari 100.000 Italijanov in 500.000 Eritrejcev. Sedaj tu stanujočih belcev ni videti.

Mesto Asmara je kot speča Trnuljčica, ki se je zbudila po stotih letih: stavbe so nespremenjene, zaradi ugodne klime jih čas ni pretirano načel, nihče pa jih tudi ne obnavlja, ker po diktatu sedanje vladavine velja pravilo, da je vse treba narediti z lastnimi rokami, kar je zaradi revščine nemogoče. Prometa je malo, a vidna je kultura voznikov: na cestnih prehodih brez semaforjev oziroma z neprižganimi semaforstimi lučmi obzirno dajo prednost pešcem. Sicer pa zaradi pomanjkanja

elektrike in pogoste redukcije semaforji niti ne bi mogli opravljati svoje naloge.

Med ogledom mesta smo se ustavili v predzidju kinodvorane, kjer je razstavljen zelo star kinoprojektor iz leta 1895. Ker je zelo velik, zavzame veliko prostora, a dobro ponazori bogato preteklost. Mogočna je tudi stanovska palača fašistov, zgrajena leta 1930, v kateri je sedaj ministrstvo za izobraževanje. V bližini tega ministrstva sta katoliška katedrala, zgrajena v novogotskem slogu leta 1922, in koptska cerkev Sv. Marije, ob njem pa je še mošeja Al Qurati ar-Rachedin, zgrajena leta 1937. V mošejo nismo smeli vstopiti, smo pa lahko vstopili v cerkev Sv. Marije, ki poudarja enost s Kristusom, kar je nekakšno orientalsko krščanstvo. Nekoliko stran, na vzpetini, je pravoslavna cerkev, zgrajena leta 1938, ob kateri visijo na žicah različno veliki kamni za zvonove. V Eritreji menda ni pravih kovinskih zvonov. Medtem ko je pravoslavna cerkev zaprta, so ob cerkvi Sv. Marije vrtec, osnovna in srednja šola ter

Ob cerkvi Sv. Marije so vrtec, osnovna in srednja šola ter višja teološka šola

višja teološka šola. Otroci so med odmorom na prostnem notranjem dvorišču, oblečeni v lepe in čiste uniforme; veselo se igrajo in smejejo, prepevajo in korakajo. Opazna sta red in disciplina. V vrtec vstopajo otroci, ki so stari štiri leta. Osnovna šola je petletna in obvezna, nadaljujejo le redki.

Ustavili smo se tudi na tržnici, ki pa je bila za naše pojme precej revna. Malo je bilo zelenjave, sadja in začimb, nekaj plastike, pletenih košar in pladnjev; doma izdelanih spominkov skoraj ni bilo videti.

V bližnji okolici Asmare je ogromno vojno pokopališče orožja in uničenih vozil. Človeška neumnost vlaganja v orožje in tridesetletna državljanska vojna tu nazorno pokažeta izkupiček »gore zarjavelega orožja«, tankov, tovornjakov, kontejnerjev itd. Tako žalostne podobe človeškega početja še nismo videli. Ti vtisi in čas so nam spodbudili lakoto. Tradicionalno eritrejsko kosilo smo zaužili v stari restavraciji. Kosilo so sestavljali ne-

Vojno grobišče na obrobju Asmare

kakšna palačinka iz kislega testa, paradižnikova omaka in omaka iz ovčjega mesa, ki nam po okusu ni teknila. Sicer pa sta nas tudi tu motili počasnost postrežbe in ignoranca strežnic. Pomembno skrbneje so postregle domačine.

Z nekakšno grenkobo po vseh teh dogodkih smo zapustili hotel Krystal in s tem tudi Asmaro. A razveselila nas je nenavadna gesta receptorke, ki je takoj po našem odhodu iz hotela pritekla za nami z malo denarnico za drobiž v roki, ki sem jo pozabil v hotelski sobi. Njeno poštenje nas je ganilo.

Seveda pa Asmare nismo mogli zapustiti kar tako. Najprej je zamujal vodič, ki bi nas moral spremljati na poti v Massawo ob obali Rdečega morja, pa tudi voznik ni imel vseh žigov, zato smo trikrat potovali po žig na dovolilnici – od avtobusne postaje do pisarne podjetja in nazaj. Seveda smo bili tudi brez potnih listov, saj so nam jih vzeli na asmarskem letališču.

Končno smo v poznih popoldanskih urah le zapustili Asmaro. Še na visoki planoti sredi ničesar je stal ob cesti »smrtno resen« kontrolor, ki je pregledal »uradne papirje« voznika in našega začasnega vodnika ter dal žig, ne da bi sploh spregovoril. Revež na soncu ob cesti

Pred okoli 2300 m globoki spustom do mesta Massawe

Po prihodu v Massawo smo se namestili v ogromnem hotelu Grand Dahlak

še stola ni imel. Začeli bomo spoštovati našo birokracijo, ki je zelo razbohotena, a z eritrejsko se ne more primerjati.

Med vožnjo po do 2500 m visoki planoti smo opazovali žetev pšenice na majcenih njivicah, nekatere so bile še manjše od naših obišnih vrtov. Nikjer ni bilo nobenega stroja. Želi so z malim srpom, podobnim ukrivljene-mu nožu, in sicer po malih šopih, ki so jih polagali na kup – vsak klas so skrbno pobrali. Pšenica je nizke rasti, klasi so drobni in majhni. Da, trda sta njihov kruh in zahteva po samooskrbi. Sem in tja smo opazili male njivice, na katerih sta rastle slabo raščena koruza in krompir.

Dreves in grmičevja je malo, kamenja in skalovja veliko. Na visoki planoti se pasejo ovce in koze, nekaj, vendar zelo malo, je tudi krav in oslov. Nekoč je bila Eritreja »dežela izobilja«, kar zadeva gozd in divje živali. Tridesetletna državljanska vojna od leta 1961 do leta 1991 pa je skoraj vse uničila, tudi floro in favno. Sedaj opustele predele zopet pogozdujejo, vračajo oziroma množijo se tudi divje živali.

V vojni, leta 1990, uničena palača Haile Selassia

V slikoviti pokrajini Fil-fil, po kateri smo se po dobro speljani cesti z »ridami« spustili okoli 2300 m globoko proti Massawi, je na zemljo že padla noč. Cesto so zgradili »mojstri« Italijani, obnovili pa Japonci. Cesta je torej odlično zgrajena, a je povsem brez prometa. Do nižine smo se vozili več ur, a nismo srečali nikogar, nihče nas ni dohitel ali prehitel.

Po spustu smo začutili veliko razliko v klimi. Na planoti je bilo prijetnih 20 °C, v nižini, ob Rdečem morju, pa ob visoki vlagi krepko nad 30 °C. Na prehodu iz planote proti dnu so se vlekse vse gostejše megle, zato ima ta predel veliko lokalnih padavin. Pravo deževno obdobje imajo od marca do junija.

V času italijanske okupacije naj bi bilo v Eritreji boljše obdobje, trajalo pa je od leta 1920 do leta 1941. V tem obdobju so Italijani gradili mesta, namakalne sisteme, ceste, železnico in tovorno žičnico z dna na okoli 2300 m visoko planoto, dolgo 75 km, a so jo Angleži po zmagi nad Italijani leta 1941 porušili. Za časa okupacije so

Vkrčavanje na ladjico, s katero smo odpluli proti majhnemu otoku Madote

Italijani posvečali precejšnjo pozornost tudi kmetijstvu in živinoreji.

Nočna vožnja po cesti Fil-fil je bila kar malo strašljiva: kamenje na cesti, odloženo ob zadnjem naliwu, zaraščeno s travo ter veje grmovja in dreves, okoli 1 m visečih nad cesto, medtem ko ob njej prepadnost zaradi teme lahko le slutiš. Cesto je prečkalo nekaj velike srnjadi, podobne našim jelenom, nekaj zajcev in malih opic. Ovinkov pa ni in ni bilo konec – prevoziti 140 km in okoli 2300 m nadmorske višine ni kar tako. Žal nam je, da vsega tega nismo videli ob dnevni vožnji.

V zgodnjih nočnih urah daje pristaniško mesto Massawa nenavaden vtis. Nekaj je mogočnih stavb, nekaj strašljivih ruševin, nato pa na otoku Tav-Lud ogromen hotel Grand Dahlak s kapaciteto do 600 gostov.

Ko smo prispeli v hotel, se nam je zdelo, da smo bili edini gostje. Ker v hotelu niso več kuhali, smo se napo-

tili na večerjo v skromno ribiško restavracijo z mizami in stoli na prostem, kjer so nam postregli ogromne porcije sveže pečenih rib. Okrog nas je krožilo veliko lačnih mačk, ki so pojedle vse, kar je za nas bilo preveč. Naslednji dan smo ugotovili, da ima omenjena restavracija stole in mize postavljene kar na ulici.

Ko smo se po večerji vrnili v hotel, smo ugotovili, da bi potrebovali nekaj orodja za popravilo tuša, vrat na omari in še česa. Lastnikom torej manjka osnovna skrb vzdrževanja stavbe in naprav v hotelu. Ko sem se zaradi pokvarjenega tuša pritožil na recepciji, je prišel mojster in ga v nekaj minutah popravil.

Pred hotelom Dohlak, nasproti morja, je bil lep in velik bazen z morsko vodo, a se v njem ni nihče kopal – sicer pa tudi nismo imeli časa za to. Zajtrk v uti med hotelom in morjem nam je zopet pokazal njihovo neorganiziranost, predvsem počasne in kar malo zmedene natakariče, ki so se po prostoru vlekli kot megla. Apatija, brezvoljnost, neznanje in neorganiziranost so vidni na vsakem koraku.

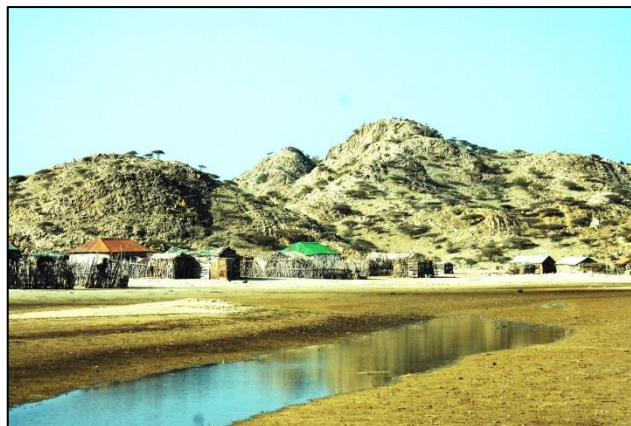

Po krajšem šnorkljanju ob otoku Madote smo nadaljevali plovbo proti večjemu otoku Dessie

Drugi dan bivanja v Massawi smo imeli v programu plovbo na manjši otok Madote in večji otok Dessie, do katerih smo pripluli z manjšo, a prijetno ladjico. Kristalno čisto morje, mivka in koralni predeli s številnimi raznobarnimi ribicami so nam nudili užitek pri šnorkljanju v vodi, topli okoli 27 °C.

Otok Madote je majhen in brez vsakega zelenja, obhodili smo ga v pol ure. Drog in malo zidu na njem sta nam potrdila pripoved, da so na njem bivali zaporniki. Žgoče sonce nas je spodbudilo, da smo se odpravili na večji otok Dessie. Kosilo smo zaužili med plovbo na ladjici.

Na otoku Dessie smo zagledali ribiško vas, nad njo pa golo skalnato višavje. Vaščani na tem otoku živijo od ribolova, kar jim ostane, pa prodajo v Massawi, kjer si kupijo najnujnejše stvari: sol, sladkor, moko, obleko itd. Turistov se vsakokrat razveselijo. Tako so nam ob

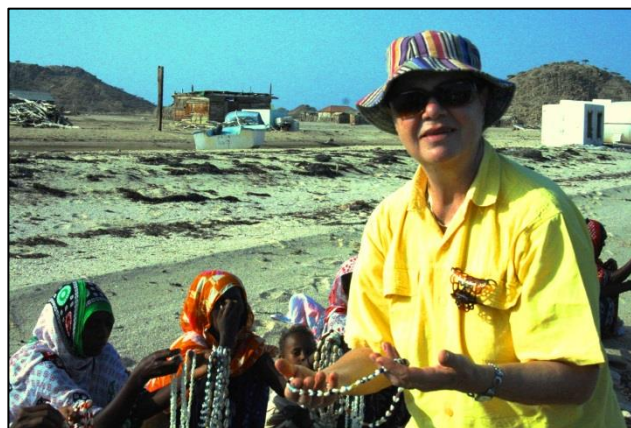

Po dobri uri vožnje smo na otoku Dessie zagledali ribiško naselje

prihodu tamkajšnje ženske, oblečene v pisana barvna oblačila, želele prodati školjke in iz njih narejene verižice. S prodajo dobijo vsaj malo denarja za svoje delo. Pogledali smo si tudi njihove skromne lesene hišice, postavljene na mivki. V njih je en sam prostor z najnujnejšim pohištvom, posodami in ognjiščem – kar se pač da zložiti in prestaviti. Okrog hišic je lepo pometeno, mivka zravnanana, ograje z ločja pa jim pričarajo intimnost. Sicer pa se njihovo življenje odvija pretežno na prostem.

Kako je s šolanjem otrok s tega in drugih naseljenih otokov, nismo izvedeli. Kljub obvezni petletni osnovni šoli menda 40 % otrok šole ne obiskuje. Skoraj dve uri plovbe od otoka Dessie do Massawe, kjer stoji šola, in nato še pot nazaj bi bilo preveč tudi za bogataše, kaj šele za revne otoške ribiče.

Spoznali smo, da ima Eritreja velike možnosti za razvoj turizma, temelječega na več kot 1000 km dolgi morski obali ob Rdečem morju in na otočju arhipelaga Dohlak, ki obsega 124 manjših otokov in 2 večja: Dohlak Kebir s 642 km² površine in Norah s 103 km² površine. Okrog teh otokov so številne peščene plaže, v čistem morju pa se zrcalijo koralni grebeni z bujnim živalskim svetom. Pester je tudi ptičji svet. Kljub neizmernim narav-

Ne samo zagledali, na otoku Dessie smo tudi vstopili, kjer smo kupili nekaj njihovih izdelkov

Odhajamo na obisk družini, ki pripada nomadskemu plemenu Roshaida

nim lepotam smo se z veseljem vrnili v hotel Grand Dohlak, ki nam je omilil doživljanje revnega otoškega prebivalstva.

Ker je naslednje jutro močno deževalo, kar naj bi bil zelo redek pojav v mesecu novembru, se je povečala relativna vlaga, zaradi česar smo še bolj čutili veliko vročino, ki je bila nad 35 °C.

Po zajtrku smo se odpeljali na obisk k družini, ki pripada nomadskemu plemenu Roshaida, pripadajočemu semitski skupnosti. Prebivajo v improviziranem šotoru. Prijazna in poslovno spretna gospodinja nam je takoj pripravila kavo. Na ognju je v pločevinki sprajžila kavna zrna z ingverjem, jih stolkla, oboje dala v posodico s tulcem, za cedilo pa uporabila zvitek žime. Skodelico je podrgnila po mivki in jo polila – razkužila z vrelo vodo. Kava je po tem postopku zelo okusna. Mlada gospodinja je nato prižgala kadilo, kar ji je služilo za uvod v prodajanje preprostega nakita, izdelanega iz školjk in plastičnih figuric. Cene so bile vrtoglave, neložične. Nekaj smo le »zbarantali« in še vsak posnetek dobro nagradili, medtem pa so se njeni otroci zadovoljno sladkali s podarjenimi lizikami.

Po vrnitvi v Massawo smo obiskali regionalni muzej

Notranjost šotora družine plemena Roshaida

Northern Red Sea, kjer nam je kustos predstavil zgodovino in arheološke najdbe: ostanke sunitske kulture, 3000 let stare napise na ploščah, orodja in nagrobne spomenike. Sledil je prikaz živalskega sveta: okostje 14 m dolgega kita, oklepi velikih želv, skelet morske krave, slike itd. Z družboslovnega vidika pa nam je pokazal kostume devetih etničnih skupin ter predstavil potek vojnih grozot in osvobajanje Eritreje. Zanimiva je bila tudi slika samostana iz štirinajstega stoletja. V tem samostanu je sedaj bogata knjižnica v ges pisavi, ki še ni raziskana, obiski pa so prepovedani. Kustos sicer ni imel veliko pokazati, vendar nam je veliko skušal povedati.

Tudi brez ogleda mesta Massawa ni šlo, čeprav kaže žalostno podobo. Leta 1990 so gverilci mesto iztrgali iz rok Etiopijcem, ti pa so ga nato bombardirali. Videti je zbombardirane egipčanske vile, mogočne stavbe, ki so jih zgradili Italijani v kolonialnem času, palačo Haile Selassie s kupolo, ki ponazarja nebesni svod itd. Vse je

Ne obnovljeni del mesta Massawe iz vojne leta 1990

uničeno, razrušeno in nič obnovljeno. Pomor tamkajšnjega civilnega prebivalstva je zagrešila etiopska vojska, ki je med vojno uporabila tudi vojni strup.

Ostali so kupi kamenja, v razrušenih stavbah pa živijo ljudje, ki niti tega kamenja na ulicah ne zložijo – pravzaprav nihče ničesar ne popravlja. Ljudje v senci poležavajo ali sedijo, so apatični in nezainteresirani. Massawa je bila v tridesetletni vojni skoraj povsem uničena. Mesto so sicer Korejci začeli obnavljati z betonom, ki pa se preveč segreva in ni primeren za tamkajšnje klimatske razmere. Povsem obnovljeni sta le dve džamiji.

Po žalostnem ogledu mestnega jedra Massawe smo obiskali mestno plažo, a je bila bolj klavrna: voda kalna, umazana, na obali veliko smeti. Pokukali smo še v tovarno soli, ki pa ima malo oziroma premalo strojne opreme.

Po vsem, kar smo videli, smo si težko predstavljali Massawo kot nekoč glavno pristaniško mesto, kot bisser Rdečega morja, kot več stoletij najpomembnejše

pristanišče, zgrajeno v egipčanskem, turškem in italijanskem slogu.

Vsa moč doživetega nas je spremljala tudi, ko smo zapuščali Massawo in se odpeljali v zgodovinski kraj Kohaito. Ponovno smo se povzpeli nad višino 2000 m. Potovali smo skozi kraja Ghinda in Nelesit do Dekemhare, kjer smo se po večurni vožnji ustavili in se okrepčali z zares dobrim kosilom – špageti, makaroni, paradižnikovo omako in ovčjim mesom. Pot smo nadaljevali proti Adekeyi in Senafiju, blizu katerega je še neraziskano arheološko najdišče, domnevno izpred 2000–3000 let pred našim štetjem. Mesto naj bi svoj razcvet doseglo v aksumitskem obdobju, nahaja pa se na višini okrog 2400 m in leži v pokrajini Debub, na skrajnem južnem koncu velikega afriškega tektonskega jarka.

Kohaito ima bogato zgodovino, sega pa v predaksumitski čas, ki še ni dovolj raziskan. Okoli leta 1000 pred našim štetjem so si tu semitski prebivalci iz Sabe podredili kušitska ljudstva in na tem več kot 2000 m visokem višavju oziroma planoti ustanovili državo Aksum. V četrtem stoletju je aksumitski kralj Ezana raz-

Mogočen spomenik v Massawi spominja na vojno med gverilci in etiopijsko vojsko leta 1990

glasil krščanstvo za državno vero, v šestem stoletju pa je država propadla. Skozi ta kraj je tekla karavanska pot. Tod so odkrili ostanke večjega mesta: okrog 700 temeljev templjev, ogromne monolitne stele z ostanki poslikav, ki pričajo o naseljenosti že v petem stoletju pred našim štetjem ter grobnice in obelisk s simbolom predkrščanskega obdobja. Dostop do poslikav je urejen skozi steno po »kozji stezi« – zaradi prepadnosti sta bili med hojo potrebni velika pozornost in previdnost. Poslikave živali so podobne tistim v jamah Španije in Francije. Spraševali smo se, barvo katerih rastlin so uporabili, da se je poslikava ohranila do danes.

Nekaj 100 m od omenjenih jamskih stenskih poslikav so v eni izmed grobnic našli trideset mumij, zaviti v kozje kože. Domneva se, da so mumije stare več kot

Stenska poslikava živali je podobna tistim v jamah Španije in Francije

3000 let. Mumije raziskujejo Nemci. Do avtobusa smo se vračali mimo približno 2000 let starega jezua, napolnjenega z vodo za potrebe številnih živali, predvsem govedi.

V hotelu, v katerem smo zatem prenočili, je bilo veliko šlamparije. Da je voznik smel avtobus zapeljati na notranje dvorišče hotela, je moral najprej po žig na bližnjo policijo. Na zunaj je bil hotel videti solidno, od znotraj pa »bog pomagaj«: postelje so bile brez vzmetnic ali česar koli mehkega, v kopalnici je bil polomljen tuš, ki ga ni bilo moč uporabiti, ni bilo umivalnika, da bi se umili, stranišče je imelo polomljeno školjko in še bi lahko našteval. Zajtrk je bil skromen: špageti s paradižnikovo omako, tako kot večina obrokov v Eritreji.

V okolici je veliko terasastih polj, največ posejanih z žitom, opazili pa smo tudi zelje in majhne nasade pomaranč. Obrazi žensk so tu večinoma odkriti, kar priča o prevladi kristjanov nad muslimani.

Sprehodili smo se proti kanjonu, da bi si z njegovega zgornjega roba ogledali okoli 500 m visoko steno, hkrati pa uživali v pogledu dobrih 2000 m v nižavje. Na večji polici sredi zgornjega dela kanjona smo opazili nekaj hišic vasi Esneka z malimi terasastimi polji, kjer

Pastir zajema vodo za živali iz okoli 2000 let starega jezua

Prebivalci, ki smo jih srečevali so bili muslimani in kristjani, zato so v vaseh tako mošeje kot cerkve

so ljudje prisiljeni v samooskrbo.

Prebivalci so v večini drobni, suhi, a otroci niso videti podhranjeni. Na tej skromni zemlji očitno družine dobro skrbijo za prehrano otrok. Lokalni vodič nam je povedal, da otroci, ki živijo sredi kanjona, hodijo v šolo, do katere je okoli tri ure hoda, v obe smeri torej šest ur. Ni pa nam povedal, ali šolo redno obiskujejo. Ker so otroci na podeželju zadolženi tudi za pašo živine in nabiranje suhljadi za kurjavo, imajo zato pouk dopoldne in popoldne.

Petletna osnovna šola je v Eritreji obvezna, lahko pa otroci šolanje nadaljujejo na dveletni nižji in dveletni višji srednji šoli, ki vključuje veliko vojaške vzgoje. Med počitnicami imajo obvezno prakso na podeželju, da spoznavajo trdoto vsakdanjega kruha. Dijak prejme na mesec 550 nakf: 300 jih dobi njegova družina, 150 pa jih ostane njemu, da si izboljša prehrano. Tamkajšnji vodič nam je povedal, da bi sicer shiral. Srednješolci bivajo v posebnih centrih. O izobraževanju na univerzitetni ravni odloča država. Sicer pa je v Eritreji šolstvo pod popolnim državnim nadzorom.

Prebivalci, ki smo jih srečevali na naši poti, so bili muslimani in kristjani, zato so v vaseh tako mošeje kot

Vsa zemlja v Eritreji je državna, ljudje jo imajo le v uporabi

cerkve. Trenutno med enimi in drugimi ni čutiti napetosti, kar potrjujejo tudi pogrebi, kjer se od pokojnika pridejo poslovit vaščani obeh ver.

Poroke naj bi bile sklenjene iz ljubezni in so veliko razkošnejše od njihovega vsakdanjega življenja. Poroko financirata obe družini, medtem ko mora ženin še dodatno obdariti nevestino družino.

Vsa zemlja v Eritreji je državna, ljudje jo imajo le v uporabi. Hiša, ki jo zgradijo, pa je njihova last in jo lahko tudi prodajo. Hiše na podeželju so majhne in večinoma kamnite. Rodnost je bila nekoč zelo velika, vendar tudi sedaj ni majhna, saj je v družinah, zlasti muslimanskih, še vedno od pet do šest otrok.

Cepljenje otrok je obvezno in ga financira država. Zdravstveno pomoč na podeželju izvajajo s tečajji usposobljene sestre, ki so hkrati tudi babice in prinašalke zdravil v odročne kraje. Tamkajšnji vodič nam je povedal primer »dobre prakse«, ko je neka vas medicinski sestri kupila osla, da lahko hitreje prispe k porodu ali bolniku. Sicer pa zdravstveno zavarovanje

Največje drevo v Eritreji: "Daar Sykomoro" iz družine fikusov

ne obstaja. Bolnišnice so samo v večjih mestih, odhod v bolnico pa mora odobriti lokalna skupnost. Zdravniki so po trditvah tamkajšnjega vodiča dobro izobraženi, problem so medicinski aparati, pripomočki, zdravila in nenehne redukcije električne energije, kar onemogoča zahtevnejše operativne posege. Iz Etiopije uvažajo le nekatera zdravila, medtem ko je domača farmacevtska industrija zelo slabo razvita.

Pot smo nadaljevali do mesteca Segeneiti, medtem pa si ogledali veličastno in največje drevo v Eritreji: »Daar Sykomoro« iz družine fikusov. Ker sta mogočnost in lepota tega drevesa izjemni, je to drevo odtisnjeno tudi na njihovem bankovcu za 5 nakf.

Ponovno smo se vrnil v Asmaro, v nam že znani hotel Krystal. Še prej pa smo si zvečer ogledali Puškinov spomenik in večerjali v restavraciji za eritrejske bogataše, s čimer smo spoznali tudi razkošje eritrejske elite.

Naslednji dan smo odpotovali v Keren, drugo največje mesto v Eritreji, ki šteje okoli 140.000 prebivalcev. Leži na višini 1400 m, zato je bilo mesto v kolonialnem času priljubljeno med Evropejci.

V mestu Keren in njegovi okolici je v februarju in marcu 1941 potekala pomembna bitka med britanskimi in italijanskimi vojnimi silami. Zmagali so Britanci. Italija se je po porazu morala s pariškim sporazumom, podpisanim 10. februarja 1947, odreči zahtevam po Eritreji, ki je ostala pod britansko vojaško upravo do 15. septembra 1992. Trpljenje v času zadnjega vojnega obdobja obeležujeta dve pokopališči, italijansko in angleško, bojevalo pa se je veliko domačinov in tudi ljudje drugih narodnosti: Sirci, Sudanci, Indijci itd.

Ob prihodu v Keren smo se najprej napotili na sejem in tržnico, kjer so prodajali drva, kamele, koze, ovce, osle in govedo, pa tudi veliko plastike, med katero so iz-

Britansko vojno pokopališče v Kerenu

stopala vedra za vodo. Nekaj posebnega je bil sprehod mimo obrtnih delavnic, delujočih na prostem ali v pokritih prostorih, manjših od naših garaž za avtomobile. Predelujejo predvsem železne ostanke z vojnega obdobja. Videti pa je bilo tudi lončarijo in izdelke iz slame.

Nekaj kilometrov od mesta Keren je park, v katerem je v 550 let stari duplini drevesa kruhovca cerkvice. Na oltarju te cerkvice je kip črne Marije, prinesen iz Latinske Amerike. V parku je bil pred 130 leti kapucinski samostan, v katerem so menihi učili prebivalstvo kmetovanja, mu pomagali z zdravili in ga tolažili. Menihi so bili zelo spoštovani. Samostan je postal romarski kraj. V ozadju cerkve – drevesa je okoli 50 m dolg zid s poslikavami od Jezusovega rojstva do njegovega križanja, pokrit pa je z ožjo streho. Do cerkve vodita drevo in tlakovana pot. Srečali smo se tudi s slikarjem omenjenih poslikav. Nekatere so še v nastajanju in prav o tem nam je z velikim žarom razlagal ob svojem umetniškem ustvarjanju. Od njega smo izvedeli tudi zgodbo o italijanskih ubežnikih, ki so se zatekli v duplino drevesa, v katero so Angleži izstrelili topovsko

Tržnica v Kerenu

granato, ki pa ni eksplodirala. Zato imajo sedaj cerkvico v duplini drevesa za sveti kraj. Nato smo obiskali še cerkev Sv. Gabriela, v kateri so ob našem prihodu domačini molili rožni venec. Zanimivo je, da je v cerkvi molilo več moških kot žensk.

Deveti dan našega potovanja po Eritreji smo obiskali dve družini v vaseh ob glavni cesti proti mestu Keren. Ti družini sta nam omogočili vpogled v način izgradnje bivališč in ureditve notranjega prostora: v prvem primeru v okrogli hišici s slamnato streho, v drugem primeru v podolgovati hiši z lesenim ostrejšem, obloženim s kamenjem. Sicer pa sta obe hišici zgrajeni iz prevladujočega posušenega blata. V njiju je en prostor za kuhinjo, shrambo in spalnico ter bivalni prostor z najosnovnejšimi pripomočki. Za naše pojmovanje je v tako majhnem bivališču nemogoče bivati.

Zaradi naše želje, da bi videli zeleno pokrajino, smo se ponovno peljali po zanimivi serpentinasti cesti Fil-fil. Na več mestih je dober pogled na železniško progo, ki je še nedavno povezovala Massawo prek Nasafita z Asmaro. Vlak sedaj ne vozi, ker nimajo rezervnih delov za popravilo lokomotive.

Nekje sredi serpentin smo se ustavili in obiskali slikovito malo okrepčevalnico, kjer so nam pripravili tradicionalno kavo s kardamomom. Na nadaljnji poti smo

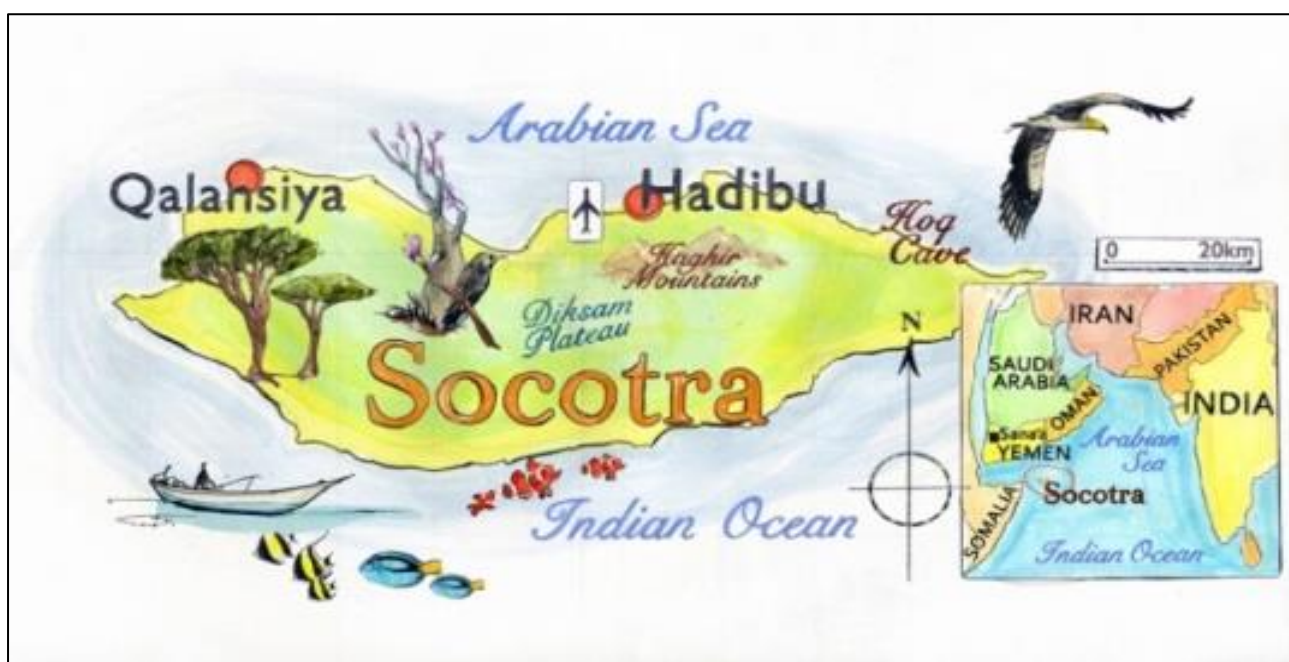
Mesto Keren

si nato ogledali prostor, kjer je v času revolucije stala bolnišnica. Ostankov improviziranih stavb sicer ni bilo videti, smo pa videli zanimivo rastlinje in visoka drevesa.

Po vrnitvi v Asmaro nam je ostalo le še dovolj časa za večerjo v restavraciji za bogate Eritrejce. Po večerji je sledila vožnja na letališče, od koder smo kmalu po prihodu, ko smo od oblasti prejeli odvzete potne liste, poleteli v Sano in nato z manjšim letalom na Sokotro.

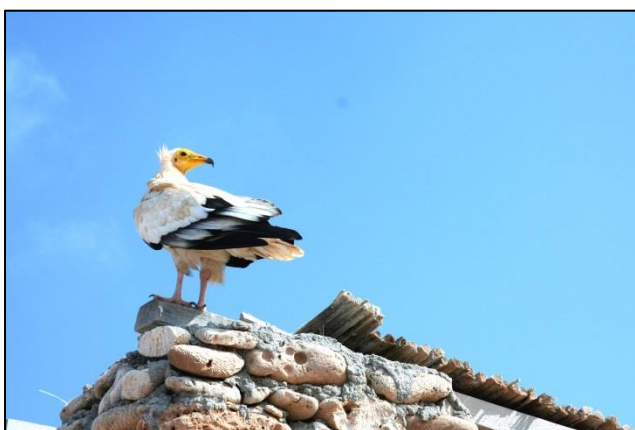
SOKOTRA

Takoj po prihodu smo izkoristili čas za ogled okolice ob morju. Z džipi smo se odpeljali delno po asfaltu in delno po zelo slabi makadamski cesti do manjšega zaliva s kristalno čisto morskovo vodo in mivko na obali. Šnorkljanje nam je prikazalo bogastvo tamkajšnjega morja: korale in ribice različnih barv. Tudi sprehod do dveh večjih rdečih skal je bil slikovit. Kosilo sta nam pripravila voznika našega džipa v senci provizorične, po večini slamnate ute. S tem se je na Sokotri začelo naše prehranjevanje, v glavnem s pečenimi ribami in rižem. Popoldne smo se odpeljali po tako slabi cesti, »da se človeku še avto zasmili«, in to po strmini na planoto

Na Sokotri smo pristali na manjšem letališču Habidi, ki je bilo najprej zgrajeno za letovanje vladajočega jemenskega razreda na čelu s predsednikom države. Nekaj kilometrov stran smo se nastanili v hotelu Summer Land, ki nam je nudilo prijetno udobje, tudi s klimatsko napravo.

Dihamri, kjer rastejo številna endemična drevesa različnih učinkovin in oblik: adenija, »flašasta« in »kumarična« zaradi oblike, bosvelija, drakomena cinabori z zdravilnimi učinki, mira, ki daje kadilo itd. Na približno 900 m visoki planoti poganja med drobnim kamenjem mlada zelena trava, kar skupaj z drevesi ustvarja

Ob prihodu na Sokotro nas je pozdravil egiptovski jastreb

... in tudi koza izza rdeče skale

pravljilčno podobo. Ko smo se vrnili, smo se napotili na večerjo v skromno restavracijo blizu obale, kjer so nam postregli s pečenimi ribami in rižem. Zaradi pregretosti nam je zelo prijala vrnitev v naš s klimo ohlajen hotel. Ker smo si želeli raziskati Sokotro po dolgem in počez, kakor je izpeljana nova asfaltirana cesta, smo se najprej napotili v Qualansio. Peljali smo mimo zaščitnega območja lagune Detwah. Prva zmajeva drevesa, ki smo jih zagledali s ceste, so v nas vzbudila fotografsko strast. Sicer pa nam je obsežna planota Dichsam z ozadjem visokih hribov razgrnila na stotine redko rastočih zmajevih dreves. Po celotni planoti Dichsam se pasejo koze, medtem ko stanovanjskih hišic skoraj ni videti, ker se te dobro spojijo z večinoma kamnito pokrajino.

Na poti proti globoki tektonski prelomnici smo srečali tamkajšnje otroke, bivajoče v nam nevidni vasi. Deklice so agresivno kričale »non foto«, čeprav jih nismo fotografirali. Razumeti je treba, da je Sokotra strogo muslimanska in da so zato ženske tam povsem pokrite. Zdelo se nam je, da so z »non foto« le vzbujale pozornost.

Endemična drevesa na planoti Dihamri

Teško je sklepati o kakršnem koli šolanju tamkajšnjih otrok. Možje so pastirji ali ribiči, zemlja je njihovo bogastvo. Zgrajena asfaltirana cesta je za njih tujek, ki moti njihovo posest. Vsaka vas zato postavlja kamnite ovire oziroma »ležeče policaje« za peščico džipov, ki jih premore turizem Sokotre. Ob cesti so nas tamkajšnji možakarji gledali neprijazno. Možnosti turizma so zanje nesprejemljive.

Na planoti so nas pogosto spremljali skoraj povsem beli egiptovski jastrebi, posebej številno so se zbrali okrog nas, ko smo obedovali v naravi. Enkrat smo med njimi izjemoma jedli pečeno kozo in riž. Med čakanjem na obrok, jastrebom namreč naša bližina ni motila, so se vedli kot naše kokoške.

Proti večeru smo prispeli nad zaliv Qualansio. Pogled s hriba na velikansko laguno je bil izjemno lep, čaroben. Razmišljali smo o kopanju v morju, a se je izkazalo, da

Zmajeva drevesa na planoti Dichsam

je mivka pred nami preobsežna, da bi prišli do ustrezne globine za plavanje. Zadovoljili smo se s sprehodom do okoli 1,5 km oddaljenih šotorov, najprej po suhi mivki, nato še po mokri, pokriti s plitvo morskovo. Večerjali smo ob obali, kar se na Sokotri spodobijo pečene ribe in riž.

Noč v šotorih je bila vroča in soparna s polno komarjev. Kljub zaščitni kremi nam ni bilo moč uiti celonočnemu koncertu komarjev, ki so brenčali okrog naših ušes. Še najmanj sem bil zaradi komarjev nezadovoljen jaz, saj sem si iz ušes dal slušni aparat.

Onstran Qualansie smo se naslednje jutro vkrcali na dva motorna čolna, da bi si z morske strani ogledali visoko skalnato prepadno obalo. Med vožnjo so si sledili lepi in malo večji zalivi, obdani z mivko, raznoliko ostenje in kamene strukture raznih oblik pa so bili prava paša za naše oči. Kmalu so se nam pridružili delfini, ki so nas spremljali vse do obsežne peščene plaže Shauvab. Več kilometrov dolga mivkasta obala je bila samo za nas Slovence, za dva Američana in enega Irca, torej za trinajst tujih turistov. Kopanje v kristalno čisti in topli vodi je bilo v izjemen užitek. Šele popoldanska sončna pripeka nas je zvalila v čolne. Treba se je bilo vrniti, tudi morje je postajalo vse bolj nemirno, valovito, naši čolni pa za kaj več niso bili

Laguna v zalivu Qualansie

Med plovbo proti obsežni peščeni plaži Chauvab so nas spremljali številni delfini

primerni. Po čudoviti morski odiseji smo se vrnili v Qualansio in od tam v Hadib, kjer je bil naš hotel Summer Land.

Življenje na Sokotri je zelo preprosto. Ribiči ob morju in pastirji na planoti si z menjavanjem rib in koz popestrijo jedilnik. V vročini julija in avgusta, ko se temperature gibljejo okoli 40–45 °C in piha na nekaterih mestih otoka izjemno močan veter, se prebivalstvo začasno umakne na planoto, kjer je klima znošnejša.

Obiskali smo več kilometrov dolgo mivkasto plažo, na kateri želve odlagajo jajca za svoj naslednji rod. Ko se želve izležejo in planejo nanje požrešni jastrebi, se skušajo pred njimi hitro umakniti v morje, kar pa vsem ne uspe. Sicer pa plaža večino leta sameva. Nedaleč stran od omenjene plaže, vendar že v kamniti puščavi, smo si ogledali okoli 100 m dolg in nekaj manj širok krater, napolnjen z morskovo vodo, v katerem domačini v okviru samooskrbe pridelujejo morskovo sol. Zaradi močnega naliva je bil krater ob našem prihodu zalit z deževnico. Avtohtono prebivalstvo se na Sokotri vede oziroma živi samozadostno. Manjka mu stika s svetom, zato začetki turizma za domače pobudnike niso lahki. Ženske, v večini pokrite s črnimi burkami, so še posebej

Na več kilometrov dolgi plaži smo bili edini gostje mi, en Irec in dva Američana, skupaj torej trinajst tujih turistov

izolirane, zato je tudi socializacija otrok za obdobje, ki prihaja, ko naj bi turizem prinašal več dohodka tudi domačinom, omejena. Očetje pa so v odraščajoči dobi otrok večinoma na ribolovu ali paši. Razen v nekaj obmorskih mestih elektrike ni, tako da ne morejo spoznavati sveta prek sodobnih komunikacijskih sredstev: radia, televizije in interneta.

Domačini pozdravljajo ali odzdravljajo brez nasmeha, njihov pogled je mrk in izpod čela. Večina ljudi je drobnih in suhih ter počasnih v gibanju. Pri vseh obrokih domačini hrano jedo z rokami.

Ker nas je čas preganjal, smo se še pred večerom zapeljali v samotno sotesko, obdano z lepoto rastlinja in dreves, različnih skalnih oblik in naravnih bonsajev, ki poudarjajo lepoto tega rajskega otoka.

Edini spominki, ki so na voljo na Sokotri, so školjke, a jih je z otoka prepovedano odnašati, zato smo odnesli s seboj le neprecenljive spomine in posnetke te enkratne, za naše predstave nenavadne dežele. Favna in flora sta tu pred ljudmi: lepota drevesnih krošenj in njenih nenavadnih oblik, grmov, cvetic in skalovja, ki svetijo kot naravni slavospev, je veličastna. Zanimivo je videti, kako se narava poigrava s skalovjem in z globoko prelomnico, kjer se pod površjem prikaže črno-rjavo metamorfno podzemlje. Bogata in prostrana morska obala, sipine, naložene visoko na skalovju, pa pričajo o vsemogočni moči obmorskega otoškega vetra.

Ne samo Sokotra, tudi Eritreja je nekaj posebnega; je lepa in zanimiva, a z negativnim pridihom zaradi vojn in vodenja države, obubožanih ljudi.

Proti večeru dvanajstega dne smo odleteli v Sano, glavno mesto Jemna. Po namestitvi v hotelu Burj Al Salam smo se odpravili v osrednji oziroma stari del mesta z gnečo v vseh ulicah in skozi suk (tržnico), kjer so trgovinice bogato založene z raznovrstnim blagom. Ko smo se vrnili, nas je za slovo v hotelu, kjer smo prespali krajši del noči, čakala razkošna večerja.

Ko smo se malo po polnoči odpeljali na letališče, so bile številne trgovine še vedno odprte, pa tudi na ulicah je bilo videti veliko ljudi. Da, Jemen je za nekatere bogat, a ima tudi veliko revnih, obubožanih ljudi.

Let iz Sane do Istanbula in nato do Brnika je bil miren in dokaj udoben, pristanek na letališki stezi pa tako mehak, da takšnega kljub številnim potovanjem z Angelco do sedaj še nisva doživela.

Za slovo od Jemna nas je v hotelu Burj Al Salam v Sani čakala razkošna večerja